

Standpunt

Toetsenperiodes Basisonderwijs

Januari 2012

Go!2020
samen dromen
vormgeven

GO!

onderwijs van de
Vlaamse Gemeenschap

GO! Onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap

Emile Jacqmainlaan 20
1000 Brussel

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
1 Situering	3
1.1 Noodzaak standpunt	3
1.2 Begripsomschrijving	3
2 Probleemstelling	4
3 Analyse	5
4 Uitgangspunten	6
4.1 Wettelijk kader.....	6
4.2 Leerplannen GO!.....	6
4.3 Missie GO!: PPGO	6
5 Standpunt	7

1 Situering

1.1 Noodzaak standpunt

Scholen vragen geregeld een standpunt van de begeleidingsdienst inzake toetsenperiodes of 'examens' in de lagere school.

Eigen vaststellingen van pedagogisch begeleiders wijzen op plaatselijke knelpunten inzake doelmatigheid, geïnvesteerde onderwijstijd en welbevinden van de leerlingen.

1.2 Begripsomschrijving

Met toetsenperiode bedoelen we een periode van (in veel gevallen) overwegend schriftelijke toetsen die de evaluatie beogen van meerdere leergebieden samen. Dikwijls wordt dit voorafgegaan door een periode van intensief herhalen.

2 Probleemstelling

Welke knelpunten zien we bij toetsenperiodes?

- Toetsenperiodes hebben soms een grote impact op het welbevinden van de leerlingen:
 - Ze zorgen voor een lange periode van verhoogde stress (ook bij de ouders overigens).
 - Ze stimuleren veelal een competitieve ingesteldheid
 - Ze kunnen faalangst bevorderen (niet 'ik wil mijn talenten ontwikkelen' telt maar wel 'ik moet de beste zijn' en voor sommigen 'ik kan daar niet aan voldoen'...).
 - Ze kunnen het zelfvertrouwen en de leermotivatie ondermijnen.
- Er wordt soms een ongehoord ruime onderwijstijd aan toetsenperiodes besteed. Die onderwijstijd kan beter geïnvesteerd worden in verdieping, verbreding, herhaling en remediëring en in breed evalueren gedurende het ganse schooljaar.
- De resultaten van de toetsenperiode voegen veelal niets extra toe aan wat de leerkrachten (via brede evaluatie) al weten over de ontwikkeling en het leerproces van elke leerling.
- Resultaten van toetsenperiodes op het einde van het schooljaar worden dikwijls enkel beschouwd als 'eindoordeel' en worden te weinig meegenomen in de leerbegeleiding van het volgende jaar.
- Evaluatiegegevens kunnen ook dienen ter oriëntering, om een getuigschrift te kunnen toekennen. Die oriënterende functie heeft eigenlijk pas zin op het einde van de basisschool. Maar al te dikwijls worden gedurende de voorgaande leerjaren resultaten van toetsenperiodes te eenzijdig gebruikt (d.w.z. zonder rekening te houden met andere brede evaluatiegegevens, verzameld tijdens het ganse schooljaar) om leerlingen te laten overzitten of door te verwijzen naar het buitengewoon onderwijs.
- Aan het einde van het basisonderwijs wordt de eigen toetsenperiode dikwijls gecombineerd met de OVSG-toetsenperiode. Beide samen in één onafgebroken toetsenperiode leggen een zeer zware druk op de leerlingen (en ouders).

3 Analyse

Waarom blijven scholen, ondanks de vele nadelen, soms op uitgebreide schaal toetsenperiodes inlassen?

- De maatschappelijk druk om 'evidence based' te werken. Het dicteert van het leerresultaat. Scholen interpreteren soms het 'output' verhaal te eenzijdig: frequent en veel objectieve gegevens over het kind verzamelen, waar eenduidige uitspraken over kunnen gemaakt worden.
- Sommige leerkrachten hebben te weinig zicht op wat de leerdoelen vragen en hoe ze het leerproces met brede en permanente evaluatie goed kunnen opvolgen en sturen: "Wat moeten kinderen nu eigenlijk kennen en kunnen bij mij, bij mijn collega? Hoe volg je dat best op?" Kortom, soms is er gebrek aan visie op evaluatie in het schoolteam.
- Traditie. Men heeft altijd met toetsenperiodes gewerkt en stelt dit niet in vraag. Men is (te) weinig vertrouwd met andere vormen van evaluatie.
- Met goede cijfers die verkregen worden na een intensieve toetsenperiode kan men uitpakken als leerkracht en als school. Het biedt een wapen in de concurrentiestrijd met andere scholen. Sommige ouders associëren toetsenperiodes met degelijk onderwijs.
- In sommige methodes wordt evaluatie opgenomen in een apart hoofdstuk aan het einde van de methode.
- Sommige leerkrachten zien toetsenperiodes als een goede voorbereiding op de manier van werken in het secundair onderwijs.

4 Uitgangspunten

4.1 Wettelijk kader

In het decreet Basisonderwijs zijn hierover geen bepalingen opgenomen. Er is dus wettelijk niet vastgelegd dat er toetsenperiodes moeten georganiseerd worden.

4.2 Leerplannen GO!

In de leerplannen van het GO! wordt geen melding gemaakt van toetsenperiodes.

In de rubrieken 'evaluatie' wordt de visie op evalueren van de betreffende leergebieden verduidelijkt. In die visie wordt verwezen naar de meer algemene GO!- visie op 'breed en permanent evalueren'.

De term 'breed evalueren' verwijst naar een brede evaluatie die rekening houdt met een veelheid aan factoren. Het is kijken naar de persoon in zijn geheel met al zijn talenten en mogelijkheden, vanuit verschillende invalshoeken, met verschillende instrumenten, en in verschillende contexten. De term permanent verwijst naar de continue aandacht voor evaluatie en feedback.

4.3 Missie GO!: PPGO

4.4 Standpunt PBD rapporteren

Evalueren en rapporteren hangen nauw samen. Daarom verwijzen we ook naar het standpunt 'Rapporten in de basisschool' .

5 Standpunt

- Voor kinderen tot en met de tweede graad van het basisonderwijs biedt het evalueren van alle leergebieden in één toetsenperiode weinig meerwaarde noch voor leerlingen noch voor de leerkrachten. Het gevaar van leren-voor-de-test is hoog en bijgevolg kunnen we ons ook vragen stellen over de duurzaamheid van het geleerde. De toetsen bieden slechts een momentopname binnen een specifieke toetssituatie. Om het leerproces en de ontwikkeling goed te kunnen begeleiden moet er breed en permanent geëvalueerd worden. Daarbij kan het wel zinvol zijn om op verschillende momenten, verspreid over het jaar, een afgerond onderdeel van een leergebied te toetsen. Zo kunnen bijvoorbeeld de leerplandoelstellingen m.b.t. 'het menselijk lichaam' getoetst worden na het afronden van dit onderdeel. Dit hoeft later niet nogmaals in een toetsenperiode getoetst te worden. Wil de leerkracht de getoetste kennis of vaardigheden duurzaamheid geven, is het uiteraard aangewezen die later te herhalen en te verdiepen, maar dit moet niet gebeuren via nog eens een toets of 'examen'.
- Voor kinderen in de derde graad kan een toetsenperiode wel, in beperkte mate, vooral met het oog op het leren verwerken van een grotere hoeveelheid 'leerstof' en het leren verbanden leggen tussen onderdelen binnen en tussen verschillende leergebieden. Dit uiteraard in combinatie met brede en permanente evaluatie gedurende het ganze schooljaar. De toetsenperiodes mogen niet te lang zijn (2, 3 dagen is voldoende) en moeten steeds gekaderd worden binnen de doelen 'leren leren'. Met andere woorden: de leerkracht helpt de kinderen hun leren (en hier ook hun studeren) te ontwikkelen. Via allerlei begeleidende maatregelen wordt gezorgd voor een minimum aan 'examenstress'. Die periode hoeft niet noodzakelijk helemaal op het einde van het schooljaar.
- Scholen die met OVSG toetsen werken dienen hun evaluatiebeleid aan te passen en principes van breed en in tijd gespreid evalueren in te voeren, zodat de leerlingen niet met twee opeenvolgende toetsenperiodes geconfronteerd worden.